

KU 414/14

**PIERWSZY PREZES
SĄDU NAJWYŻSZEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

BSA II-021-259/14

Warszawa, dnia 29 sierpnia 2014 r.

**Pan
Piotr ZIENTARSKI
Przewodniczący
Komisji Ustawodawczej
w Senacie Rzeczypospolitej Polskiej**

W odpowiedzi na pismo z dnia 5 sierpnia 2014 r., BPS/KU-034/704/7/14 uprzejmie przesyłam uwagi Sądu Najwyższego do *projektu ustawy o zmianie ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw (druk senacki nr 704)*.

Z wyrazami szacunku

wz.

**Teresa FLEMMING-KULESZA
Prezes Sądu Najwyższego**

SĄD NAJWYŻSZY
BIURO STUDIÓW I ANALIZ
Pl. Krasińskich 2/4/6, 00-951 Warszawa
BSA I-021-259/14

Warszawa, dnia 29.08. 2014 r.

OPINIA

na temat projektu ustawy o zmianie ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw (druk senacki nr 704)

Projektowane zmiany, jako regulacje, które mają być stosowane przez sądy w sprawach cywilnych, nie budzą zastrzeżeń z punktu widzenia prawa karnego. Także ogólna ocena projektu jest pozytywna. Pewne wątpliwości mogą dotyczyć jedynie niektórych rozwiązań szczegółowych lub kwestii redakcyjnych.

1. Uwagi o charakterze merytorycznym

a. Artykuł 7a projektu

Przepis ten wprowadza pojęcie przyczynienia się ofiary do popełnienia czynu zabronionego, przy czym zmniejszenie kompensaty ma w tym wypadku charakter fakultatywny („Kwota kompensaty **może** ulec zmniejszeniu (...)

”). Wydaje się że należy użyć formy bardziej kategorycznej – „Kwota kompensaty **ulega** zmniejszeniu (...)” – zwłaszcza że jako kryterium obniżenia kompensaty wskazano tylko okoliczność o charakterze obiektywnym w postaci stopnia przyczynienia się ofiary do popełnienia czynu zabronionego. Pominęto natomiast tzw. winę poszkodowanego (czyli ofiary).

Pojęcie przyczynienia się poszkodowanego występuje w dziedzinie cywilnej odpowiedzialności odszkodowawczej i zapewne z niej zostało zaczerpnięte. Artykuł 362 kodeksu cywilnego, podobnie jak art. 8 ust. 4a projektu, nie definiuje pojęcia przyczynienia się (poszkodowanego), ale jako kryterium obniżenia odszkodowania wymienia zarówno stopień przyczynienia się poszkodowanego, jak i stopień jego

winy. Ma to związek z oparciem odpowiedzialności odszkodowawczej na różnych zasadach, a w związku z tym z potrzebą uwzględniania w ramach przyczynienia się poszkodowanego zarówno kryterium obiektywnego, jak i subiektywnego – w zależności od okoliczności wyrządzenia szkody. Natomiast wypłata kompensaty przez Skarb Państwa w ogóle nie może być traktowana jako odpowiedzialność odszkodowawcza i, oczywiście, nie jest oparta na zasadzie winy. Redukcja kompensaty ze względu na obiektywnie rozumiane przyczynienie się ofiary powinna więc być obligatoryjna.

b. Druga uwaga dotyczy **roszczenia regresowego Skarbu Państwa (art. 14 projektu)**. Kierowanie regresu także przeciwko sprawcy czynu zabronionego, któremu nie przypisano winy, nie wydaje się słuszne. Tymczasem projekt konsekwentnie używa zwrotu „czyn zabroniony” w miejsce występującego dotychczas w ustawie pojęcia przestępstwa, co zresztą jest uzasadnione. W kontekście regresu art. 14 celowe byłoby jednak użycie sformułowania „sprawca **przestępstwa**”, ponieważ dopiero wówczas regres będzie się kierował wyłącznie przeciwko osobie winnej. Alternatywą byłoby użycie w art. 14 zwrotu „sprawca zawinionego czynu zabronionego”, ale wedle terminologii prawa karnego brzmiałby on dziwacznie, a ten sam cel da się osiągnąć poprzez zwrot „sprawca przestępstwa”.

c. Nowy **ustęp 4a w art. 8** projektu wprowadza możliwość wykonywania prawa do kompensaty przez osobę, pod której **pieczę** pozostaje nieporadna osoba uprawniona. Pojęcie pieczy nie jest pojęciem zdefiniowanym. Należy przypuszczać, że trzeba ją rozumieć jako sprawowanie opieki w sensie potocznym – czysto faktycznej. Zachodzi obawa, że ten słuszny w zamierzeniu przepis może stać się podłożem częstych nadużyć ze strony osób podszywających się pod osoby „sprawujące „pieczę” i zawłaszczania przez nie środków pochodzących z kompensaty dla nieporadnej osoby uprawnionej. Zwracamy uwagę na ten problem, który może ujawnić się dopiero w fazie stosowania przepisu. Środkiem zmniejszającym ryzyko nadużyć mogłoby być ograniczenie legitymacji osób sprawujących pieczę nad osobą uprawnioną do grona osób najbliższych. Jednakże definicja **osoby najbliższej w art. 2 pkt 2)** projektu została związana z pojęciem ofiary, przy czym osoba najbliższa ofiary, która zmarła na skutek czynu zabronionego, sama należy do kategorii osób uprawnionych, zatem także jej dotyczy art. 8 ust. 4a. W stosunku do tej kategorii osób sugerowana zmiana ust. 4a prowadziłyby zatem do operowania pojęciem „osoby najbliższej osoby najbliższej

ofiary”, co trudno zaakceptować. Celem niniejszej uwagi nie jest przedłożenie konkretnej propozycji legislacyjnej, tylko zasygnalizowanie ryzyka związanego z przyznaniem osobom sprawującym nieokreśloną bliżej „pieczęć” nad nieporadną osobą uprawnioną, legitymacji do wykonywania prawa do kompensaty.

d. Przepis **art. 11 ustawy** od początku jej obowiązywania był niefortunny, ponieważ jest bezprzedmiotowy. Zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym, stosowanymi odpowiednio w postępowaniu o kompensatę, skarga kasacyjna w tych sprawach i tak by nie przysługiwała (por. art. 519 kodeksu postępowania cywilnego), zatem nie trzeba było jej „odbierać” przepisem ustawy szczególnej. Proponowane obecnie uchylene art. 11 nie stanie się więc, wbrew sugestiom Uzasadnienia projektu, podstawą dopuszczenia skargi kasacyjnej w sprawach o kompensatę, skoro i tak nie przysługuje ona w świetle art. 519 k.p.c. stosowanego odpowiednio. Dlatego należy zmienić obecne uzasadnienie uchylene tego przepisu w projekcie. Natomiast rzeczywiste wprowadzenie zupełnie nowym przepisem skargi kasacyjnej do spraw o kompensatę byłoby bezzasadne.

2. Uwagi o charakterze redakcyjnym.

a. Należy rozważyć, czy w „słowniczku” (art. 2 projektu) nie powinno się znaleźć wyjaśnienie znaczenia pojęcia organu pomocniczego. Pojęcie to występuje w **art. 10**, od razu (**ust. 1 i 2**) w kontekście wyznaczenia prokuratora, który w danej sytuacji ma być owym organem. Natomiast sam sens pojęcia, czyli rolę organu pomocniczego wyjaśnia dopiero **ust 3 art. 10**. Jeżeli definicja organu pomocniczego nie znajdzie się w słowniczku, to przynajmniej wyjaśnienie znaczenia tego pojęcia mogłoby się znaleźć w **ust. 1 art. 10**, jeszcze przed wskazaniem konkretnego prokuratora pełniącego tę funkcję.

b. Zaliczka – art. 6 ust. 4 projektu

Skoro sama rekompensata wypłacana jest ze środków budżetu państwa (**art. 12**), odrębne wskazanie na to samo źródło pokrycia zaliczki wydaje się superfluum.